

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษาวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว และชุมชนตามนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี ดังต่อไปนี้

๕.๑ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการป้องกันปัญหาสารเสพติด
- ศึกษาการนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันปัญหาสารเสพติด

๕.๒ ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า

- ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ พระสงฆ์ เจ้าหน้าทีในหน่วยงานองค์กรของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ผู้นำชุมชน ผู้นำครอบครัว เยาวชน ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี
- กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสงฆ์ เจ้าหน้าทีในหน่วยงานองค์กรของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ผู้นำชุมชน ผู้นำครอบครัว เยาวชนในเขตจังหวัดตามขั้นตอน คือ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานองค์กรของรัฐบาล ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี มีจำนวน ๒๓ คน ผู้นำชุมชนตามระดับอำเภอในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ๑๓๒ คน ผู้นำชุมชนระดับตำบลในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ๑๓๖ คน ผู้นำครอบครัวระดับอำเภอ จำนวน ๑๕๕ คน ผู้นำครอบครัวระดับตำบล จำนวน ๑๖๕ คน เยาวชนจำนวน ๓๓๕ คน พระสงฆ์ จำนวน ๒๕ รูป^๑

^๑บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ, คู่มือการเขียนรายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์, (กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๓

๓. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรตามคือการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว และชุมชนตามนโยบายการป้องกันปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี

๔. ระยะเวลาศึกษาค้นคว้า เริ่มตั้งแต่เดือน มกราคม ๒๕๕๐ ถึง เมษายน ๒๕๕๑

๕.๓ วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการดำเนินการศึกษาวิจัย ผู้ศึกษาได้กำหนดขั้นตอนในการศึกษาค้นคว้าดังนี้

๕.๓.๑ ขั้นรวบรวมข้อมูล

๑. ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๒. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมหลักพุทธธรรม ฆราวาสธรรม ๔ อริยสัจ ๔ อิทธิบาท ๔ อริยมรรค ๘ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบความขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย
๓. ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อใช้ในการป้องกันปัญหาสารเสพติด
๔. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความขยันหมั่นเพียร

๕.๓.๒ การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการเก็บข้อมูล ๒ วิธี คือ

๑. การใช้แบบสอบถาม
๒. การใช้แบบสำรวจ

๕.๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

๑. แบบสอบถาม
๒. แบบสำรวจ

๕.๓.๔ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๕.๓.๔.๑ ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามลำดับดังต่อไปนี้

- ๑) ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือคือ แบบสอบถาม และแบบสำรวจตามหลักการวิธีการ กระบวนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ เรื่องการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม

เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว และชุมชนตามนโยบายการป้องกันและแก้ไข
ปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี

๒) ร่างข้อคำถามในแบบสอบถามและพฤติกรรมที่ต้องการศึกษาในแบบ
สำรวจตามกรอบการศึกษาค้นคว้า

๓) เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา
ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

๔) นำแบบสอบถามชนิดมีโครงสร้าง และแบบสำรวจ ที่ปรับปรุงตาม
คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ก่อนใช้จริงกับกลุ่มที่มีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง

๕) การเก็บรวบรวมข้อมูล นำหนังสือขอความร่วมมือในการศึกษาวิจัยไป
ยังหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องขออนุญาตเพื่อดำเนินการเก็บข้อมูล ทุกกลุ่มตัวอย่าง ได้ดำเนินการจัดเก็บ
ข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามและแบบสำรวจแก่กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดระหว่างเดือน
กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ถึง เมษายน ๒๕๕๑

๕.๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ในแบบสอบถามละแบบสำรวจทุกชุด
คัดเลือกชุดที่มีความสมบูรณ์เพื่อการรวบรวมข้อมูล หากพบว่าชุดใดไม่สมบูรณ์จะดำเนินการใหม่
ให้ได้ข้อมูลสมบูรณ์

๒. จำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตามจุดประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า

๓. วิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่กำหนดไว้

๔. เสนอผลการศึกษาค้นคว้าโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive
Analysis)

๕.๔ สรุปผลการวิจัย

แนวทางและวิธีการในการนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันปัญหาสารเสพติด
ติผลการศึกษาวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็ง
ให้กับสถาบันครอบครัวและชุมชนตามนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดของจังหวัด
อุบลราชธานี ดังนี้

๑. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดตาม
นโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานีของพระสงฆ์ พบว่า

พระสงฆ์ มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดทุกข้อคำถาม โดยคิดเป็นร้อยละ ๙๓ โดยพระสงฆ์มีการใช้หลักธรรมที่ศึกษาอย่างครบถ้วนทุกรูป

๒. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัวและชุมชนตามนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานีของเจ้าหน้าที่ ในหน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า เจ้าหน้าที่มีการนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันปัญหาสารเสพติดตามนโยบาย การป้องกันปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี โดยเฉลี่ยคิดเป็น ร้อยละ ๘๑ โดยแบ่งเป็น ด้านการเตรียมการให้ความรู้ด้านการก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนพฤติกรรมจากการ ให้การอบรมด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของตนและด้านการวางแผนและวิเคราะห์ข้อมูล ก่อนทำงานโดยคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ และน้อยที่สุดในด้านการอำนวยความสะดวกและการค้นคว้า

๓. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว และชุมชนตามนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี ของผู้นำชุมชน ระดับอำเภอพบว่า ผู้นำชุมชนระดับอำเภอมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการป้องกัน ปัญหาสารเสพติดโดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ ๘๕.๘ โดยด้านที่ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งให้กับชุมชนมากที่สุดคือ การจัดตั้งสมาคมหมู่บ้านคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ และด้านที่ น้อยที่สุดคือด้านการจัดตั้งกิจกรรมอื่น ๆ โดยคิดเป็นร้อยละ ๖๔

๔. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัวและชุมชนตามนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี ของผู้นำชุมชน ระดับตำบลในเขตพื้นที่ชายแดนติดกับพรมแดนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ผู้นำชุมชนระดับตำบลมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ในการป้องกันปัญหา สารเสพติดโดยเฉลี่ยคิดเป็น ร้อยละ ๘๗.๗๕ โดยด้านที่ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งให้กับชุมชนมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่างในหมู่บ้าน การมีส่วน ร่วมจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมจัดตั้งกลุ่มสตรีแลเยาวชน การมีส่วนร่วม จัดตั้งกลุ่มประเพณีและกิจกรรมทางศาสนา การมีส่วนร่วมจัดตั้งกลุ่มรักษาความสงบของหมู่บ้าน การมีส่วนร่วมจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครโดยคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ และด้านที่น้อยที่สุดคือ การจัดตั้ง กิจกรรมอื่น ๆ โดยคิดเป็นร้อยละ ๕๒

๕. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว และชุมชนตามนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานีของผู้นำ ครอบครัวระดับอำเภอ ในเขตพื้นที่ชายแดนติดกับพรมแดนสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว พบว่า มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ ๘๖.๘๕

โดยแบ่งเป็นด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้าน การอบรมบุตร-ธิดา การให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน แก่บุตร การฝึกอบรมให้ความช่วยเหลือตัวเองได้มอบหมายภาระหน้าที่ให้ปฏิบัติในครอบครัว ถ่ายทอดวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี อบรมเลี้ยงดูโดย เหตุผลการกล่าวโทษเมื่อทำผิดและ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี โดยคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ และด้านที่น้อยที่สุดคือการลงโทษทางจิตใจ มากกว่าทางกาย โดยคิดเป็นร้อยละ ๗๘

๖. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัวและ ชุมชนตามนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานีของผู้นำ ครอบครัวระดับตำบล ในเขตพื้นที่ชายแดนติดกับพรมแดนสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชน ลาวพบว่าผู้นำชุมชนระดับตำบลมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๗๒ แบ่งเป็นด้านคือ การให้การอบรมบุตรธิดา การให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน การฝึกอบรมให้ความช่วยเหลือตัวเองได้ การถ่ายทอดวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี มีการ กล่าวโทษเมื่อทำผิดโดยคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ และด้านที่น้อยที่สุดคือ การลงโทษ ทางจิตใจมากกว่า ทางกายโดยคิดเป็นร้อยละ ๗๕

๗. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว และ ชุมชนตามนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี ของเยาวชนใน โรงเรียน เขตพื้นที่ชายแดนติดกับพรมแดนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่าเยาวชนมี ส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ ๕๒ โดยด้านที่มาก ที่สุด คือ การให้คำแนะนำสนับสนุนให้ตั้งอยู่ในความดี เพื่อนมีทุกข์พลอยไม่สบายใจโดยคิดเป็น ร้อยละ ๕๒ และด้านที่น้อยที่สุดคือบอกความลับแก่เพื่อน ส่งเสริมให้ตั้งอยู่ในสติใช้ปัญญา ไตร่ตรองแก้ไขปัญหายา โดยคิดเป็นร้อยละ ๘๒

๘. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว และชุมชนตามนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี ของ พระสงฆ์ ในชุมชนที่มีเขตพื้นที่ติดกับชายแดนของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเพื่อ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัวและชุมชนตามนโยบายการป้องกันปัญหายาเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี พบว่าพระสงฆ์มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยมีการเทศนาอบรมหลักธรรมที่ส่งเสริมความเข้มแข็งโดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ โดยมีการให้ การอบรมสอนสั่ง ในด้านห้ามปรามให้ละเว้นจากความชั่ว แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ไม่เคยรู้เคยฟัง ชี้แจงอธิบายให้ทำสิ่งที่เคยทำ แล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ สอนให้ประสบแต่ความเจริญ สอน

ให้ความซื่อสัตย์ สอนให้มี ความขยันหมั่นเพียร สอนให้ประสบแต่ความสงบสุขร่มเย็น โดยคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

๕.๕ อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัย การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัวและ ชุมชนตามนโยบายการป้องกันปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี ของ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานและองค์กรของรัฐบาล ผู้นำชุมชน ผู้นำครอบครัว เยาวชน และ พระสงฆ์ ในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี มีประเด็นที่น่าสนใจซึ่งจะนำมาอภิปรายดังนี้

๑. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปัญหาสารเสพติดจังหวัดอุบลราชธานี พบว่าเจ้าหน้าที่มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อป้องกันปัญหาสารเสพติดตามนโยบายการป้องกันปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี โดยเฉลี่ยคิดเป็น ร้อยละ ๘๑ ประเด็นที่น่าสนใจ คือ เจ้าหน้าที่มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม (อิทธิบาท ๔) คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ จากการสำรวจพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่พบว่ามีการแสดงออกถึงการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม (อิทธิบาท ๔) โดยเจ้าหน้าที่แสดงออกถึงพฤติกรรมมีความสุขในการดำเนินชีวิตที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน พอใจกับสถานภาพและฐานะของตนซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าประยุกต์ใช้หลักธรรม อิทธิบาท ๔ (ฉันทะ) คือ พอใจที่จะทำสิ่งนั้นและทำด้วยใจรักต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ มิใช่ว่าสักว่าทำเพื่อให้เสร็จหรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร* เจ้าหน้าที่มีการแสดงออกของพฤติกรรมในการทำงานหรือกิจกรรมใด ๆ จะทำให้ทันตามกำหนดระยะเวลา มีการกำหนดเวลาแล้วเสร็จของงานนั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการแสดงออกของอิทธิบาท ๔ (วิริยะ) คือ ความพากเพียร ได้แก่ ความรู้สึกไม่ทอดทิ้งบางท่านเรียกความรู้สึกนี้ว่า คือความกล้าที่จะเอาชนะความเกียจคร้านหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าความตั้งใจในการทำงานเจ้าหน้าที่มีการแสดงพฤติกรรมการทำงานด้วยจิตใจจดจ่อพากเพียร พินิจพิเคราะห์กับเนื้องาน เป็นการแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการแสดงออกของอิทธิบาท ๔ (จิตตะ) คือ การมีจิตใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้นคือเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้นไม่วางธุระ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไปจากสิ่งนั้น ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกเช่นเอาใจใส่ในการทำงานอย่างเต็มที่ เพื่อผลของงานนั้นมีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่มีพฤติกรรมให้ความสำคัญกับการตรวจสอบงานที่ทำ เป็นการแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมแสดงออกของอิทธิบาท ๔ (วิมังสา) คือ การใช้สติปัญญาพิจารณาหน้าที่ทั้งที่ทำไปแล้วและที่ยังไม่ได้ทำในสิ่งนั้น ๆ เพื่อให้รู้ถึงเหตุและผลที่ทำในสิ่งที่กระทำสำเร็จหรือ

*พระเทพเวที, (ประยุทธ์ ปยุตโต), พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๔๕

ล้มเหลว เพื่อคิดค้นวิธีปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งๆ ขึ้นจนกว่าจะบรรลุเป้าหมายเจ้าหน้าที่มีการแสดงออกของพฤติกรรมอันไม่ยึดอึดขัดเคืองต่อการให้ทำงาน^๑ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการแสดงออกถึงการประยุต์ใช้อิทธิบาท ๔ (วิมังสา) คือ ความพินิจพิเคราะห์^๒ ได้แก่การทำงานด้วยปัญญาพิจารณา ในที่สุดงานก็คั่งค้างอาดูจนได้เพราะอุบายที่จะทำงานให้สำเร็จคือต้องทำด้วยความใช้ปัญญาเรียกว่า ฉลาดทำหรือเข้าใจทำงาน^๓ นอกจากนี้ยังพบว่าเจ้าหน้าที่มีการประยุต์ใช้หลักพุทธธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาระยะเวลา คือ การประยุต์ใช้หลักพุทธธรรม (มรรค ๘) ความรับผิดชอบและความขยันหมั่นเพียร คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ทั้งนี้พบว่าเจ้าหน้าที่มีพฤติกรรมการประยุต์หลักธรรม (มรรค ๘) คือ พฤติกรรมการเอาใจใส่ดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนว่าเป็นหนึ่งในสมาชิกของครอบครัว (สัมมาสัมมันตะ) คือ การกระทำชอบ เว้นจากการเบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งรวมเรียกว่า เว้นปาณาติบาต มีเมตตากรุณาต่อสัตว์ทั้งหลาย เจ้าหน้าที่มีการแสดงพฤติกรรมถึงการให้ความเชื่อสัตย์ต่อภรรยาไม่แบ่งใจให้ใครอีก (สัมมาสังกัปปะ) คำรือออกจากกาม^๔ คำรือออกจากความพยายาม คำรือจากการเบียดเบียน ปลีกตัวจากอารมณ์ชั่ววูบต่างๆ ออกห่างเมื่อรู้ว่าเพื่อนบ้านคิดสารเสพติด (สัมมาวายามะ) คือ พากเพียรชอบ คือ การยับยั้งอุกุศล ก่อกุศล รักษาอุศล เพียรชอบเพียรระวังมิให้ความชั่วเกิดขึ้นเพียรละความชั่วที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไป เพียรทำความดีให้เกิดขึ้น เพียรรักษาความดีที่เกิดขึ้นแล้วให้คงอยู่ ไม่ฝืนทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง (อนุรักษนาปธาน) คือ ความเพียรพยายาม ทำความดีนั้น ๆ ให้คล่องแคล่ว ชำของปล่อยให้ความเลื่อมถอยไปเสีย มักจะนึกถึงสิ่งที่ดี การกระทำที่ดี ความรู้สึกที่ดี อดีตที่ดี (สัมมาสมาธิ) คือ ตั้งจิตมั่นชอบ คือความที่จิตสงบนิ่งอยู่กับอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ปลอดจากนิวรณ์ทั้ง ๕ คือ พอใจในกามคุณ รูป เสียง รส สัมผัส แสดงออกถึงหลักพุทธธรรม (ความเชื่อสัตย์) คือมีพฤติกรรมต่องานที่รับผิดชอบเป็นไปตามมาตรฐานตรวจสอบได้ (เชื่อตรงต่อหน้าที่) ไม่โกหกเพื่อให้ตนพ้นผิด (เชื่อสัตย์ต่อตนเอง) กตัญญูต่อผู้มีพระคุณจริงต่อบุคคล) ไม่เคยทำผิดกฎหมายบ้านเมือง (เชื่อสัตย์ต่อแบบแผนประเพณี เชื่อว่าความเชื่อสัตย์สร้างความมั่นคงให้กับชีวิตและสังคมได้ (จริงต่อคุณความดี) มีพฤติกรรมการประยุต์ใช้หลักธรรม (ความรับผิดชอบ)คือมีพฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ ไม่वानให้ผู้อื่นทำงานแทนตน (ความรับผิดชอบต่อหน้าที่) ดูแลสุขภาพ ของตัวเองอย่างดี (ความรับผิดชอบทางกาย) เข้าศึกษาหรือรับการอบรมเพื่อการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ (ความรับผิดชอบทางสติปัญญา) หากกระทำผิดพลาดยอมรับด้วยความเต็มใจพร้อมแก้ไขให้ถูก ทั้งนี้อาจ

^๑ พระมหาสุทธการ, **อิทธิบาท ๔**, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดไทยรายวันการพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๑๘.

^๒ สุชีพ ปุญญานุภาพ, **อิทธิบาท ๔**, (กรุงเทพมหานคร: ๒๑ เซ็นจูรี, ๒๕๔๗), หน้า ๔๓.

^๓ ละเอียด สีตาน้อย, **ความเพียร**, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๓๘), หน้า ๔๕.

เป็นเพราะเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปัญหาสารเสพติดจังหวัดอุบลราชธานี ได้รับการปลูกฝังคุณธรรมเพื่อนำไปใช้ดำเนินชีวิตประจำวันและชีวิตการทำงาน เพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม การนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้จึงส่งผลถึงพฤติกรรมที่เอื้อต่อการทำงาน ของเจ้าหน้าที่โดยมีการแสดงพฤติกรรมการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ จึงเรียกได้ว่าเป็นผู้ประยุกต์หลักพุทธธรรมไปใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัวและชุมชนตามนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด ผลการแสดงผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัย^๑ วิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมกลุ่มวิทยาศาสตร์เพื่อใช้ในสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของนักศึกษาคุณุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า คฤหัสถ์ ทั้งชายและหญิงมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อใช้ในสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันทุกพฤติกรรมเป็นจำนวน ร้อยละ ๑๐๐ และสอดคล้องกับงานวิจัย ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ หลักพุทธธรรม^๒ ในการพัฒนาชนบท มุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเน้นกลุ่มหนุ่มสาวชาวพุทธประชาชนของหมู่บ้านเนินหย่องและวังว่า หมู่บ้านหนองกันเกราและวังหิน พบว่า มีการประยุกต์ใช้ หลักพุทธธรรมคิดเป็นร้อยละ ๕๐

๒. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว และชุมชนตามนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี ของผู้นำชุมชนระดับอำเภอพบว่า ผู้นำชุมชนระดับอำเภอมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการป้องกันปัญหาสารเสพติดโดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ ๘๕.๘ และมีประเด็นที่น่าสนใจ คือ ผู้นำชุมชนระดับอำเภอ มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ เป็นร้อยละ ๑๐๐ ซึ่งการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมดังกล่าว เป็นตัวเลขที่แสดงออกถึงการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมน้อยกว่าเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด คือ ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ เพียง ๒ ด้าน คือ ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้นำชุมชน^๓ ระดับอำเภอมีความเข้าใจหลักพุทธธรรมและเห็นประโยชน์ในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ด้าน ทวารวาทธรรม ๔ อริยสัจ ๔ อิทธิบาท ๔ มรรค ๘ น้อยกว่าเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด ซึ่งพฤติกรรมของผู้นำชุมชนระดับตำบลสอดคล้องกับงานวิจัยได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ด้านความ

^๑ พระเสถียร จอยปาสา, การประยุกต์หลักพุทธธรรมกลุ่มวิทยาศาสตร์เพื่อใช้ในสถานการณ์ที่สัมพันธ์, (รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๗), หน้า ๘๘.

^๒ สุพรรณ ฌ บางช้าง, การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเน้นกลุ่มหนุ่มสาวชาวพุทธประชาชน, (รายงานการวิจัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕), บทคัดย่อ.

ข้อสัจและยอมรับผิชอบ พบว่า ครุมีพฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งยอมรับผิชอบและความข้อสัจในระดับมาก

๓. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว และชุมชนตามนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาราสาเรพดิคของจังหวัดอุบลราชธานีของผู้นำชุมชนระดับตำบล พบว่า ผู้นำชุมชนระดับตำบลมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ในการป้องกันปัญหาราสาเรพดิคโดยเฉลี่ยคิดเป็น ร้อยละ ๕๗.๗๕ และมีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายคือ ผู้นำชุมชนระดับตำบลมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมด้าน ความข้อสัจและความยอมรับผิชอบ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้นำชุมชนระดับตำบล เป็นผู้ที่ได้นำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการทำงานเพื่อส่วนรวม จึงทำให้มีผลการแสดงพฤติกรรมดังกล่าวเป็นผลให้ การประเมิณพฤติกรรมมีตัวเลขเฉลี่ยค่อนข้างสูง จึงสามารถกล่าวได้ว่าผู้นำชุมชนระดับตำบลเป็น ผู้มีพฤติกรรมการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม และพฤติกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (มราวาสธรรม ๔) เป็นธรรมสำหรับคฤหัสถ์ควรยึดถือปฏิบัติสำหรับการครองเรือนหรือเป็นธรรมสำหรับการครองชีวิตของชาวบ้าน^๑ ผู้นำชุมชนระดับตำบลมีพฤติกรรมที่แสดงถึงการใช้เหตุผลใน การพิจารณาข่าว ไม่เชื่อโดยทันที มีการวิเคราะห์หาเหตุผล ที่มาที่ไปของข้อมูลอาจเป็นเพราะผู้นำชุมชนระดับอำเภอรู้จักมองโลกด้วยความเป็นจริง รู้จักวิเคราะห์หาเหตุและผลที่เกิดขึ้น แสดงให้เห็น ถึงความมี (อริยสัจ ๔) ซึ่งหมายถึงความจริงอันประเสริฐหรือความจริงของพระอริยบุคคล เพราะผู้ใดรู้อริยสัจด้วยญาณผู้นั้นก็กลายเป็นผู้ประเสริฐหรือพระอริยบุคคลทันที อริยสัจ ๔ จึงเป็นหัวใจของพุทธศาสนา เป็นความจริงขั้นสูงสุดที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบหรือตรัสรู้ ๔ ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรจ มรรค^๒

๔. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว และชุมชนตามนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาราสาเรพดิคของจังหวัดอุบลราชธานีของ ผู้นำครอบครัวระดับอำเภอ ในเขตพื้นที่ชายแดนติดกับพรมแดนสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว พบว่า มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว โดยคิดเป็นร้อยละ ๕๖.๘๕ และมีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายคือผู้นำครอบครัวระดับอำเภอมี การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม อิทธิบาท ๔ ความข้อสัจ และความยอมรับผิชอบ เป็นร้อยละ ๑๐๐ กล่าวคือผู้นำครอบครัวระดับอำเภอ อาจจะเคยได้รับการอบรมหรือมีประสบการณ์ด้านการเรียนรู้หลักธรรมทำให้สามารถประยุกต์ใช้ในการควบคุมและป้องกันปัญหาราสาเรพดิคได้ โดย

^๑กรมศาสนา, พฤติกรรมของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ด้านความข้อสัจและความยอมรับผิชอบ, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๘), หน้า ๒๘๗.

^๒คณั โสโยธา, อริยสัจ ๔, (กรุงเทพมหานคร: กรมศาสนา, ๒๕๓๕), หน้า ๑๐๗.

หลักธรรมที่มีการประยุกต์ใช้เป็นร้อยละ ๑๐๐ คือ อิทธิบาท ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เน้นให้คนกระทำความดีความถูกต้องด้วยความพอใจไม่โอ้อวดขัดเคืองใจมีจิตใจที่มั่นคงไม่ห่อเหี่ยวไม่หดหู่ และตรวจสอบพิจารณาแก้ไขให้งานสำเร็จ ผู้นำครอบครัวระดับอำเภอมีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ คือมีการแสดง^๑ ออกจากพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้ประกอบไปด้วย มีความสุขและพึงพอใจกับสภาพความเป็นอยู่ของตน มีการรักในสิ่งที่ตนทำ ทำงานอย่างมีกำหนดระยะเวลา ทำงานด้วยใจจดจ่อพากเพียรพิถีพิถะระหัดกับเนื้องานให้ความสำคัญกับการตรวจสอบงานที่ตนทำ และทำงานด้วยความเป็นอยู่ที่พอใจในตนไม่โอ้อวดขัดเคืองกับงานที่ทำ ผู้นำครอบครัวมีการแสดงพฤติกรรมการประยุกต์หลักพุทธธรรมความซื่อสัตย์ กล่าวคือ มีการแสดงพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงงานที่รับผิดชอบจะต้องเป็นไปตามมาตรฐานที่บังคับ ถ้าไม่ได้มาตรฐานจะให้ผ่านการตรวจสอบมีการปรับปรุงและนำกลับแก้ไขให้ถูกต้องโดยไม่แสดงอาการขัดเคืองหรือปล่อยให้งานเป็นไปอย่างไม่เป็นมาตรฐาน ไม่โกหกเพื่อให้ตนพ้นผิด ไม่แสดงออกถึงคำพูดที่โกหกเพื่อให้ตนไม่ผิดหรือทำให้ตนเองดูดี มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณเลี้ยงดูบุพการี ให้การดูแลเอาใจใส่ ให้ความรักความเคารพ ไม่ดูแคลต่อผู้มีพระคุณ ไม่ทำผิดกฎหมายบ้านเมืองยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณี มีความเชื่อในความซื่อสัตย์เชื่อว่าความซื่อสัตย์ทำให้คนในสังคมอยู่กันอย่างมีความสุข สร้างความน่าเชื่อถือและสร้างความมั่นคงให้ชีวิตและสังคมได้ หลักธรรม (ความรับผิดชอบ) ความรับผิดชอบคือ การเอาใจใส่ดูแลงานในหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพผู้นำครอบครัวระดับอำเภอ^๒ มี พฤติกรรมการแสดงออกถึง ความรับผิดชอบ คือปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ ไม่วานให้ผู้อื่นทำหน้าที่แทนตน ตั้งใจทำงานของตนอย่างเต็มความสามารถและเต็มเวลางาน มีการพัฒนาตนเองเข้าศึกษาและร่วมอบรมอย่างต่อเนื่อง หากมีการกระทำที่ไม่ถูกต้อง มีการยอมรับความผิดพลาดเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้นำระดับอำเภอดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่สามารถสร้างความเข้มแข็งให้ กับสถาบันครอบครัวและชุมชนในการป้องกันปัญหาสารเสพติดได้

๕. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัวและชุมชนตามนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานีของผู้นำครอบครัวระดับตำบล ในเขตพื้นที่ชายแดนติดกับพรมแดนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวพบว่าผู้นำชุมชนระดับตำบลมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ ๔๘.๖๒ และมีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายคือ ผู้นำชุมชนระดับตำบล

^๑พระมหาสุทธีการ, อิทธิบาท ๔, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๕.

^๒วัชรชัย ชัยจิรายากุล, ความรับผิดชอบ, (กรุงเทพมหานคร: กรมศาสนา, ๒๕๒๕), หน้า ๓.

มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม อิทธิบาท ๔ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ เป็นร้อยละ ๑๐๐ ซึ่งมีพฤติกรรมกรรมการแสดงออกในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในระดับเดียวกับผู้นำชุมชนระดับอำเภอทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้นำชุมชนระดับตำบลอาจจะเคยได้รับการอบรมหรือมีประสบการณ์ด้านการเรียนรู้หลักธรรมทำให้สามารถประยุกต์ใช้ในการควบคุม และป้องกันปัญหาสารเสพติดได้ โดยหลักธรรมที่มีการประยุกต์ใช้เป็นร้อยละ ๑๐๐ คือ อิทธิบาท ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เน้นให้คนกระทำความดีความถูกต้องด้วยความพอใจไม่อี้อัดขัดเคืองใจมีจิตใจ ที่มั่นคงไม่ห่อเหี่ยวไม่หวั่นและตรวจสอบพิจารณาแก้ไขให้งานสำเร็จ ผู้นำครอบครัวระดับอำเภอ มีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ คือมีการแสดงออกทางพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้ประกอบไปด้วย มีความสุขและพึงพอใจกับสภาพความเป็นอยู่ของตน มีการรักในสิ่งที่ตนทำ ทำงานอย่างมีกำหนดระยะเวลา ทำงานด้วยใจจดจ่อพากเพียรพินิจพิเคราะห์กับเนื้องานให้ ความสำคัญกับการตรวจสอบงาน ที่ตนทำ และทำงานด้วยความเป็นอยู่ที่พอใจในตนไม่อี้อัดขัดเคืองกับงานที่ทำผู้นำครอบครัวมีการแสดงพฤติกรรมกรรมการประยุกต์หลักพุทธธรรมความซื่อสัตย์ กล่าวคือ มีการแสดงพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงงานที่รับผิดชอบจะต้องเป็นไปตามมาตรฐานที่บังคับ ถ้าไม่ได้มาตรฐานจะให้ผ่านการตรวจสอบ มีการปรับปรุงและนำกลับแก้ไขให้ถูกต้องโดยไม่แสดงอาการขัดเคืองหรือปล่อยให้งานเป็นไปอย่างไม่เป็นมาตรฐาน ไม่โกหกเพื่อให้ตนพ้นผิด ไม่แสดงออกถึงคำพูดที่โกหกเพื่อให้ตนไม่ผิด หรือทำให้ตนเองดูดี มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เลี้ยงดูบุพการี ให้การดูแลเอาใจใส่ ให้ความรัก ความเคารพไม่ดูดาต่อผู้มีพระคุณไม่ทำผิดกฎหมายบ้านเมืองยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณี มีความเชื่อในความซื่อสัตย์เชื่อว่าความซื่อสัตย์ ทำให้คนในสังคมอยู่กันอย่างมีความสุข สร้างความน่าเชื่อถือ และสร้างความมั่นคงให้ชีวิตและสังคมได้ หลักธรรม (ความรับผิดชอบ) ความรับผิดชอบคือ การเอาใจใส่ดูแลงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำครอบครัวระดับอำเภอมีพฤติกรรม การแสดงออกถึงความรับผิดชอบ คือปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ ไม่वानให้ผู้อื่นทำหน้าที่แทนตน ตั้งใจทำงานของตนอย่างเต็มความสามารถและเต็มเวลางาน มีการพัฒนาตนเองเข้าศึกษาและร่วมอบรมอย่างต่อเนื่อง หากมีการกระทำที่ไม่ถูกต้อง มีการยอมรับความผิดพลาดเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้นำระดับตำบลดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่สามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัวและชุมชนในการป้องกันปัญหาสารเสพติดได้อย่างดี

๖. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว และชุมชนตามนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี ของเยาวชนใน

*พระมหาสุทธีการ, อิทธิบาท ๔, (กรุงเทพมหานคร: กรมศาสนา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๘.

โรงเรียน เขตพื้นที่ชายแดนติดกับพรมแดนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่าเยาวชนมีส่วนร่วม ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ ๕๒ และมีประเด็นที่น่าสนใจ และนำมาอภิปรายคือ เยาวชน มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมไม่มีพฤติกรรมการ แสดงออกในการประยุกต์ใช้หลักธรรมด้าน เป็นร้อยละ ๑๐๐ มีเพียงการประยุกต์ใช้โดยเฉลี่ยเป็น หลักธรรมที่ศึกษาทุกหลักธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเยาวชนยังเป็นผู้ที่ต้องศึกษาเรื่องหลักธรรมเมื่อ มีความรู้เรื่องหลักธรรมแล้วอาจพบตัวเลขที่แสดงพฤติกรรมเป็นร้อยละ ๑๐๐ ได้ เป็นปรากฏการณ์ ที่ทำให้คำนึงถึงว่า การปลูกฝังให้เยาวชนรู้หลักธรรม เห็นความสำคัญและประโยชน์จากการใช้ หลักธรรมเป็นสิ่งที่ทำได้ และจะส่งผลให้เกิดคุณประโยชน์อีกหลายด้านทั้งการเสริมสร้างความ เข้มแข็งให้กับเยาวชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดอีกทางหนึ่ง การที่เยาวชนมีตัวเลข ในการแสดงพฤติกรรมการประยุกต์ใช้หลักธรรมไม่ปรากฏเป็นร้อยละ ๑๐๐ อาจส่งผลให้เยาวชน ขาดความขี้คิด ขาดความขยับยั้งชั่งใจในการทำความเข้าใจต่ออันตรายต่อการติดสารเสพติดต่อไป ได้และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของเยาวชนมีประเด็นที่น่าสนใจคือ เยาวชนยังไม่มี การประยุกต์หลักธรรมที่ศึกษา เป็นร้อยละ ๑๐๐ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเยาวชนยังขาดความเอาใจใส่ใน เรื่องที่ถูกอบรมจากครอบครัว โรงเรียน พระสงฆ์ ยังไม่ให้ความสำคัญกับการใช้หลักธรรมในการ แก้ไขปัญหาหรือการใช้ชีวิตยังขาดประสบการณ์ในการเรียนรู้ ยังไม่ประสบเหตุการณ์ที่ต้อง นำมาใช้ จึงทำให้ไม่พบว่ามี การนำหลักธรรมใดมาประยุกต์ใช้เป็น ร้อยละ ๑๐๐ ประเด็นแต่ละ ประเด็นของเยาวชนที่ศึกษาการใช้หลักธรรมยังพบว่า หลักธรรม (ฉราวาสธรรม ๔) เยาวชนยัง รักษาจากกับเพื่อน ผู้ที่ด้อยกว่า ไม่ดีเท่าที่ควรยังมีตัวเลขจากการสำรวจว่า ยังไม่สามารถรักษาวาจาหรือชีววาจาที่เป็นสัจจะได้ดี เมื่อถูกดำเนินยังแสดงอาการโกรธให้สังเกตเห็น ยังไม่สามารถ เก็บความรู้สึกหรือให้เหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ได้ การทำหน้าที่ของเยาวชนยังพบว่าทำหน้าที่ รับผิดชอบหน้าที่ของตนไม่ได้ อย่างเต็มร้อยยังแบ่งเวลาไม่ถูกต้อง การประยุกต์หลักธรรม อริยสัจ ๔ ยังพบว่า เยาวชนมีอคติในการฟังความคิดเห็น ใช้อารมณ์ในการแก้ไขปัญหา ขาดเหตุผลและ ปัญญาในการวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหาและทางออกในการแก้ไขปัญหา หลักธรรม (อิทธิบาท ๔) เยาวชนบางส่วนยังไม่พอใจในสภาพที่เป็นอยู่ของตน ขาดความจดจ่อในการทำหน้าที่ของตน ไม่ได้ให้ความสำคัญกับงานที่ทำมากนักซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร สิริวิพันธ์ (๒๕๔๙) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาความเชื่อในพระพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียน มัธยมศึกษา เขตแพร่กษิมของผู้ออกการวิจัยคอมพิวเตอร์จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนมากไม่เคร่งครัดในการรักษาศีล ๕ ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะศีลข้อ ๔ ในเทศกาล สำคัญทางศาสนานักเรียนส่วนมากมักจะทำบุญตักบาตรและบริจาคเงินหรือสิ่งของเสมอ ไม่ สอดคล้องกับงานวิจัยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม คำสอนทางพุทธศาสนาในสถานการณ์ที่

สัมพันธ์ กับชีวิตประจำวัน พบว่า เพศหญิงเพศชายเป็นสภาพการอย่างหนึ่งด้านชีววิทยา และทางสังคมบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันในสังคม พบว่าเด็กนักเรียนที่ศึกษามีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตแต่มีความแตกต่างกันระหว่าง เพศหญิงกับเพศชาย

๑. การอบรมให้ความรู้ในหลักพุทธธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัวและชุมชนตามนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดของจังหวัดอุบลราชธานี ของพระสงฆ์ในชุมชนที่มีเขตพื้นที่ติดกับชายแดนของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่าพระสงฆ์มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยมีการเทศนาอบรมหลักธรรมที่ส่งเสริมความเข้มแข็งโดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ มีประเด็นที่น่าสนใจคือ พระสงฆ์ได้จัดอบรมสั่งสอนในด้านห้ามปรามให้ละเว้นจากความชั่ว แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ไม่เคยรู้เคยฟัง ชี้แจงอธิบายให้ทำสิ่งที่เคยทำแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสุข สอนให้ประสบแต่ความเจริญ สอนให้มีความซื่อสัตย์ สอนให้มีความขยันหมั่นเพียร สอนให้ประสบแต่ความสงบสุขร่มเย็น โดยคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพระสงฆ์ตระหนักถึงหลักพุทธธรรมที่มราชาวศรนำไปใช้ในการดำรงชีวิตให้เกิดความผาสุกอีกทั้งตัวแทนของพระสงฆ์ ที่สัมภาษณ์และสำรวจส่วนใหญ่เป็นพระสงฆ์ที่จำวัดมาหลายพรรษา จึงลึกซึ้งในหลักพุทธธรรมทำให้การเทศนา อบรมเกิดผลกับประชาชนที่ได้รับฟังนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี

๕.๖ ข้อเสนอแนะ

๕.๖.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะต่อผู้เกี่ยวข้องในการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในชีวิตประจำวัน เพื่อสถานการณ์ต่าง ๆ ดังนี้

๑. การศึกษาหลักพุทธธรรมเป็นเรื่องลึกซึ้ง หลายหลักธรรมมีความสัมพันธ์ สอดคล้องกัน
๒. การแบ่งแยกหลักธรรมโดยชื่ออาจทำให้แยกได้ไม่ชัดเจนนัก ดังนั้น การศึกษาธรรมนอกจากการศึกษาจากตำราแล้ว จึงควรมีผู้เชี่ยวชาญคอยชี้แนะด้วย
๓. การวัดพฤติกรรมการประยุกต์ใช้หลักธรรม เป็นเรื่องลึกซึ้ง ผู้วิจัยจึงควรศึกษา พฤติกรรมของมนุษย์ทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ให้ละเอียด
๔. เครื่องมือในการวัดพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการประยุกต์ใช้หลักธรรม จะต้องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับหลักธรรมที่ใช้

๕.๖.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาตัวแปรที่คาดว่าจะมีผลต่อระดับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อใช้ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน
๒. ควรมีการประยุกต์หลักพุทธธรรมด้านอื่น เช่น ความพอเพียง ความเมตตา กรุณา การใช้หลักธรรมมาพัฒนาความสามารถในการคิด หรือด้านอื่น ๆ